

Naročnina mesečno 25 Din, za inozemstvo 40 Din — nedeljska izdaja celoletno 96 Din, za inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050. — nočna 2996, 2994 in 2050

SLOVENEK

Z nedeljsko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Cek. račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349 za inzerate; Sarajevo št. 7563, Zagreb št. 39.011, Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitarjeva 6, telefon 2992

Izhaja vsak dan zjutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Račun o zvestem delu

V časih največje duhovne krize, kar jih pozna krščansko človeštvo od XVI. stoletja dalje, potrebuje narod bolj nego česarkoli drugega opore, da se ohrani in utrdi njegova moralna kultura. Kar se slovenskega naroda tiče, skrbi za njegovo moralno izobliko poleg Cerkve, ki vodi naše religiozno življenje, predvsem Prosvetna zveza, ki ima danes svoj občni zbor, pregled svojega bogatega dela na vseh poljih. Spominjati se ob tej priliki Prosvetne zveze pomeni toliko, ko izpolniti najsvetejšo dolžnost hvalečnosti napram najvažnejšemu organu slovenskega kulturnega telesa.

Moralna omika, to je glavni kapital, s katerim slovensko ljudstvo razpolaga. Tako majhnega rodu kakor je naš, ki povrhtega prebiva na koščku zemlje, ki je na poti iz severa na jug najbolj izpostavljen vsem pritiskom, navalom in spopadom, bi bile zgodovinske vihre že davno odpihnile z zemlje, ako ne bi bil razpolagal z ogromno moralno silo. To pa je žrpal iz krščanske vere in naravnega poštenja svoje duše. Zaradi tega je postal robovanje pod nemškim narodom, ki ni bil samo številčno neprimerno močnejši, ampak razpolaga tudi z bogatejšo civilizacijo, se je ubranil muslimanom in svoje rodne posebnosti ni samo ohranil proti vsem drugim tujim vplivom, ampak se je razvil do pravega kulturnega naroda, ki živi svoje lastno življenje. Vse to se je Slovincem posrečilo, ne da bi posegali po meču ali pa razpolagali z obilnimi gumnimi dobrinami; očevali so se in se povzdignili le po intenzivni moralni kulturi, ki jo je rod gojil ob domačem ognišču, sredi težkega dela in trpljenja, v največjih skušnjah izpostavljen neprestanemu vdiranju tujih elementov v svoj organizem. Trdno v veri vsidrana in globoko moralna izomika je Slovincem pomagala, da so se opodili po vsem dobrem, slabo pa odklanjali in izločali. Mirno smemo svoj narod postaviti v prvo vrsto onih, ki se smejo ponasati, da so zgolj po svojih duhovnih silah, zgolj po neomajni veri v najvišjo Pravdo in po svojih moralnih kvalitetah vzdržali vsak naval od zunaj in niso pustili izpremeniti svoje narodne duše. Poštenja, pridnosti in naravno plemeniti preprostosti, ki se ne da slepiti po sijaju zgolj vnanje izobraženosti in spretnosti ter takozvanem napredku, ampak ceni samo kulturo srca, se imamo zahvaliti, da smo še tu in da bomo ostali, kar smo.

Ko ni bilo še modernih organizacij, je naš rod to svojo kulturo ohranjal in gojil spontano po naravnih organizmičnih družinah in cerkve ter po zgodovinski tradiciji. Ko pa je začel duh modernega kapitalizma in liberalizma razkrati te naravne ednice naroda in njihov vpliv izpodkopavati, je rajni oče Krek postavil organizacij nasproti njih sil nasproti organizaciji krščanskega ljudstva in sicer z gospodarsko obenem tudi izobraževalno, takozvano »Krščansko-socialno zvezo«, iz katere se je razvila po vojni »Prosvetna«. Danes, ko se zopet zberejo naši krščanski prosvetni delavci iz vseh krajev in koncev slovenske domovine, in to v kulturno in socialno zelo razburkanem času, moremo z velikim priznanjem ugotoviti, da »Prosvetna zveza« zvesto koraka po poti, po kateri je usmeril slovensko ljudstvo naš največji sodobni genij.

Naši »Prosvetci« je cilj prava, polna kultura, ne gola razumarska izobrazba našega naroda. Velika, mnogostranska, teoretična in praktična izobrazba uma pomeni vrednoto le, če je združena z izobrazbo značaja in kulturo celotne duševnosti. Znanja in praktične izurjenosti nam ne manjka, imamo strokovnjakov na vseh poljih in celo opasno nadproizvodno teko resnične kakor navidezne inteligence; kar danes bolj kot kdaj potrebujemo, so lepi in trdni značaji, celi in neustrašeni moške, ki osanejo zvesti načelom svojega rodu v vseh okoliščinah, poštenjaki in nesebični delavci za materialno blagostanje in za duhovno kulturo naroda, pa za državo in za bratsko vzajemnost med Jugoslovani. Take može in žene skuša naša »Prosvetna« vzgajati in k temu je usmerjeno vse njeno delo. Rabimo poglobljenja domovinske kulture: da se bo vsak naš človek zavedal, da pripada svoji zemlji in svojemu rodu, da mora iz njega rasti in njegovo kulturo obogatovati, vanj žede bolj poganjati vse korenine svojega bistva, da ne usahne. Gojiti moramo smisel za lastno zgodovino, za to, kar je rod na svoji zemlji iz svojih umskih in moralnih sil pa pridnostjo svojih rok lepega in trajnega zase in za človeštvo ustvaril. Svojo zgodovino moramo poznati, jo spoštovati in se iz nje navduševati, ne pa same sebe podcenjevati in zametati. Utrjevati moramo moralno in versko kulturo naroda, da bo odkrito pobožen, dejavno usmiljen in krščanski, da bodo vsi naši delovni stanovi zaradi svoje zvezanosti v en narod ohranili medsebojno vzajemnost in da se ne bomo dali zavesti v one nemoralne pregrehe, ki danes trujejo druge velike narode in jih polagoma tirajo v siguren propad. Do zadnjega vlakena z globoko domovinsko kulturo, krščanskim idealizmom in zdravimi načeli naravne in zdrave morale prepojen narod bo prestal vse viharje usode, ko bodo slonejši, bogatejši in civiliziranerji narodi iz povestnice izginili. Zgodovina nam hrani veliko zgledov, da so se po številu neznatni, pa nacionalno zavedni, v trdni veri in moralni tradiciji korenite narodi, čeprav nimajo nobenih sredstev fizične sile, ohranili do danes v vsej svoji samobitnosti in da niso okoreneli, ampak kulturno žive isto bogato in plodovito življenje kakor pred več tisoč leti, ko prvič o njih beremo v kulturni zgodovini.

Naša slovenska »Prosvetna zveza« bo danes, ko bo polagala račun o svojem delu, lahko mirno čakala sode, ki se ne bo niti mogla glasiti drugače kakor priznanje. Našemu narodu je najboljša učiteljica; učiteljica njegovega duha. Ne učil ga ničesar tujega, ne predava mu izvisoka in mu ničesar ne narekuje, ampak le razvija do polnega razcveta to,

Brüning pojde po srednji poti

Diktatura desnice izključena — Socialisti pred težko izbero

Demisija vlade

Berlin, 7. okt. tg. Nemški državni kabinet je danes dopoldne sklenil soglasno demisijo vsega kabineta, katero je državni kancelar dr. Brüning takoj predložil predsedniku republike Hindenburgu.

Berlin, 7. okt. d. Ze pred dobrim mesecem se je v Ženevi po Curtiusovi izjavi, da se odpove carinski zvezi, razširil glas, da je nemški zunanji minister podal ostavko. Ostal je na svojem mestu le zato, da je lahko še nadalje predstavljal Nemčijo na zasedanju Zveze narodov in da bi inozemstvo ne videlo v ostavki napovedi zunanje politične krize. Proti smernicam Curtiusove zunanje politike je tedaj nastopil g. Dingeldey, načelnik ljudske stranke, h kateri pripada dr. Curtius. Proti temu so že itak bili nemški nacionalci in hitlerjevci, ki smatrajo stremenje za zblizanje s Francijo za narodno izdajstvo, in celo centum je po svojem glasilu »Germania« dezavuiral ministra Curtiusa. Po svojem povratku iz Ženeve je dr. Curtius zaprosil predsednika republike, da ga odpusti. Čeprav je bila Curtiusova zunanja politika mnogo bolj nacionalna kakor Stresemannova, se je zdel nemški desnici in tudi centum napram Franciji preveč popustljiva.

Dr. Brüning bo porabil Curtiusovo ostavko v to, da izvede temeljito preosnovo vsega kabineta. Mesti pravosodnega in gospodarskega ministrstva sta že delj časa izpraznjeni. Preosnova vlade je silno težavna. Dočim je Curtiusova ostavka samo povod sedanje krize, leži njen vrok v nemški finančni in gospodarski krizi. Ta je namreč izzvala najnovjšo Brüningovo zasilno odredbo za izvedbo takozvanega zimskega programa. Odredba, ki je bila uzakonjena z navadnim dekretom, tako da je bil parlament postavljen pred dovršeno dejstvo, nalaga nemškemu narodu težka gospodarska bremena in mu na drugi strani z uvedbo izrednih sodišč, ki imajo namen, zatreti politične izgrede, krati državljanske svobodo. Zdaj gre za to, da parlament, ki se sestane prihodnji teden, zasilno odredbo odobri in s tem pred narodom prevzame odgovornost zanjo. Prevzemati odgovornost za zakone,

ki nalagajo narodu le žrtve, je pač za stranke, ki morajo računati na nevoljo svojih volivcev, najneprijetnejša zadeva.

Brüningova vlada je vlada sredine, to je srednjih strank, iz katere so izključeni na eni strani ekstremni desničarji, to je Hugenbergovi nacionalci in hitlerjevci, ter levičarji, to je socialni demokrati in seveda komunisti. Vlada se ima zahvaliti za svoje življenje strpnosti socialnih demokratov, ki so glasovali tudi za predloge, kateri so bili proti njihoven programu in so delavstvu nalagali težke žrtve. Glasovali so za Brüninga samo iz strahu, da bi se hitlerjevci po padcu Brüningove vlade ne polastili državnega krmila. Odcepitve desetih poslancev od socialistične stranke, ki so nekateri ustanovili samostojno socialistično delavsko stranko, drugi pa prešli h komunistom, je pokazala, da bi dosedanja taktika bila lahko usodopolna za stranko. Vodstvo socialistične stranke mora računati z razpoloženjem svojih pristašev in je, kakor piše »Vorwärts«, še vedno pripravljeno podpirati vlado, toda pod pogojem, da se ne uda pritisku desnice, to je posebno, da ne ugoditi zahtevam nemškega velekapitala po razveljavitvi skupnih delovnih pogodb in znižanju prispevkov za socialno zavarovanje.

Ze na zborovanju Hugenbergove stranke v Stettinu je načelnik Oberföhrer po Hugenbergovem

naročilu izjavil, da so nemški nacionalci pripravljene, »prevzeti odgovornost, to se pravi vlado, tudi pet minut po dvanajsti uri«. Tedaj je »Germania«, glasilo centuma, odločno nastopila proti Hugenbergu in zavrnila Hugenbergovo ponudbo za sodelovanje na vladi. Na istem stališču stoji centum tudi sedaj. Preosnova vlade, kakor si jo želijo nacionalisti in hitlerjevci, bi pomenila začetek diktature po fašističnem vzorcu, to se pravi začetek prave katastrofe za nemški narod. Prav sedaj so v teku pogajanja med Francijo in Nemčijo za gospodarsko sodelovanje, ki naj bi prineslo Nemčiji potrebne kredite, in gotovo je, da bi diktatura uničila še tisto malo zaupanja, ki ga ima inozemski kapital v stalnost notranje političnih razmer v Nemčiji. Zato je izključeno, da bi Brüning privolil v sodelovanje z nacionalisti in hitlerjevci, od katerih ga loči tudi idejni program socialne krščanske stranke. Vse kaže, da bo skušal spopolniti svojo vlado z gospodarskimi strokovnjaki in ji dati nestrankske značaj. V njo naj bi prišle osebnosti, ki so pogodu predsedniku republike, in zato danes imenujejo bodočo vlado prezidialno. Vse kaže, da bo vladal s pomočjo sedanjih strank in s pomočjo kompromisov med predstavniki pridobitnih in delavskih krogov, ker bo edino na ta način mogoče izvesti »zimskega programa«, ki zahteva žrtve od vseh plasti nemškega naroda.

Brüningu poverjena sestava nove vlade

Berlin, 7. okt. tg. Hindenburg je poveril sestavo novega kabineta dr. Brüningu z omejitvijo, da se strankarsko ne sme vezati. Računajo s tem, da bo dr. Brüning še nočjo lahko predložil novo ministrsko listo, vsaj pa v 24 urah. Za najvažnejša mesta je določil začasno predvsem sebe za zunanje ministrstvo, generalnega ravnatelja I. G. Farben dr. Schmidta za prometno ministrstvo, prof. Warnbolda za gospodarsko ministrstvo in državnega

podtajnika dr. Joela za pravosodno ministrstvo. Če se dr. Wirth ne vrne v notranje ministrstvo, kar še ni odločeno, bo prevzel notranje ministrstvo bivši brambni minister dr. Gessler. Na svoji zadnji seji je kabinet ponovno soglasno odobril taktiko dr. Curtiusa, kakor je dr. Brüning pojasnil vzroke celokupne demisije. Po njegovih navajanjih je preosnova kabineta samo obramba proti agitaciji desnih radikalov.

Štiriurna demisija g. Zamore

Madrid, 7. okt. tg. Ministrski predsednik Zamora je uvedel nov način porabe radio-postaje s tem, da je preteklo noč po radiu objavil svoj sklep, da odstopi. Obenem je policija zasedla okolico poslopja kongresa, kar je povzročilo vznemirjenje, ker bi bil odstop Zamore v sedanjem trenutku združen vsekakor z velikimi posledicami. Vzrok za ta nastop Zamore je bila nočna debata v ustavnem odboru glede ustavnega načrta, ki predvideva za pozneje postopno razveljavljanje privatne lastnine. Zamora se je izjavil proti temu členu, češ, da brez potrebe vzemirja narod. Neki poslanec je potem očital Za-

mora, da nikakor ne gre, da bi Zamora govoril kot poslanec in s svojo avtoriteto kot ministrski predsednik pri tem vplival na potek debate. Odbor je s tem mnenjem soglašal, nakar je Zamora sklenil, odstopiti. Nato je tudi ustavni odbor sklenil, da ustavi svoje delo, radi česar je nastal nujen položaj, tako da je bil Zamora popustljivejši. Sledila je potem debata do 4 zjutraj. Niso pa prišli do nobenega zaključka. Smatra se za gotovo, da se bo našla konciliantnejša oblika za ta ustavni člen, ki tudi v bodoče ne bo več ogrožala privatne lastnine v Španiji.

Ostre protivladne izjave voditelja romunske liberalne stranke

Bukarešt, 7. okt. I. Bivši zunanji minister in sedanjí vodja liberalne stranke Duca se je vrnil iz inozemstva ter po poročilih »Cuventura« podal nekaj načelnih izjav glede bodočega zadržanja svoje stranke. Liberalna stranka je vedno bila, tako je izjavil v Alba Juliji, posrednik romunske državne stranke. V začetku volitev se je udeležila vladne liste, a storila je ta korak edinole na željo kralja Karla. Ko so bile volitve končane, je smatrala, da je njena obveznost napram vladi prenehala. Zato je takoj prekinila vsake zveze s profesorjem Jorgo. Liberalna stranka noče imeti ničesar opraviti s sedanjo vlado, ki bo morala izdihniti sramotne smrti, ker jo je zapustil sleherni pošteno čuteči romunski državljani. Da bi se mogla držati vsaj še nekaj časa, je vlada našla sedaj novo strašno o takozvani transilvanski avtonomiji. Vladni krogi trdijo, da je

zelo močna in da se jo mora preganjati. K temu pripominja Duca, da je to grda iznajdba vlade, ki bi rada obrnila pozornost javnega mnenja drugam in porabila za to kakšna zavrtna sredstva, da podtakne velikemu delu Velike Romunije protivladne namene in nepatriotska čuvstva. Vlada se ne sme istovetiti z romunskim narodom ali z romunsko državo.

Transilvanija je sovražna sedanji vladi, to je res, a zvesta je veliki in lepi domovini. V svojem nadaljnjem govoru je Duca obrazložil časnikiarjem, kaj vse bo liberalna vlada, kadar pride na krmilo, storila za narod, posebno na gospodarskem polju, kjer bo znižala davke in takoj našla sredstva, da po ugodnih cenah proda romunsko žito.

Hoover bo predlagal podaljšanje moratorija

Newyork, 7. okt. tg. Člani konference, ki jo je sklical danes Hoover za sanacijo svetovne krize, so mnenja, da se bo Hoover izjavil za podaljšanje moratorija za nedoločen čas, to je za tako dolgo, dokler se ne premaga sedanja depresija. Glavni pogoj je, da na ta predlog pristane Laval. Vendar hoče Hoover popolnoma prepustiti evropskim narodom, da vprašanje moratorija razčistijo sami med seboj. Zato mora iniciativa za ta predlog iziti iz Evrope same, odnosno od Laval, ko bo prišel v Washington.

kar dobrega in vrednega v naši ljudski duši počiva. Naša krščanska prosvetna organizacija le dopolnjuje, kar vsakega slovenskega sina mati v preprostosti svojega srca uči: da naj zvesto ljubi Boga in vse, kar nas k Bogu vodi, narod, domovino, pošteno in zdravo življenje. Da naj se ne da premakniti od idealnih temeljev slovenskega bitja. Da naj ostane zvest čednostim, ki so odpekdaj slovenstva dičile, da naj bo

Hoover predlaga ustanovitev finančnega instituta

Washington, 7. okt. AA. Na izredni konferenci visokih funkcionarjev, senatorjev in poslancev je predsednik republike Hoover predlagal ustanovitev finančnega instituta za izredne kredite. Kapitala naj bi imel 500 milijonov dolarjev. Njegova naloga bi bila oskrbovati finančne institute s posojili, ki bi jih v celoti ali pa deloma podpisala državna zakladnica, reeskomptirala pa Federalna rezervna banka. Govoreč o obisku francoskega ministrskega predsednika Laval je Hoover izjavil, da bosta razpravljala o problemih, nastalih zaradi novih odredb, ki jih je gospodarska depresija diktirala. Glede meddržavnih dolgov bosta razpravljala v skladu z načeli deklaracije z dne 20. junija.

Industrijski svet v Ameriki?

London, 7. okt. AA. Današnji »Daily Herald« prinaša vest, da namerava predsednik Ameriških

Tudi Francija pojde na volitve?

Pariz, 7. oktobra tg. Radikalni poslanec Montigny je napovedal, da bo takoj potem, ko se zopet sestane poslanska zbornica, predlagal, da se zbornica takoj razpusti in da se nove volitve namesto v maju 1932 vršijo že letos meseca decembra, da zbornica, ki se ima itak že posloviti, ne bo marala državní proračun obravnavati takorekto sredi volivnega boja. Iz enakih razlogov so pristale na to tudi nekatere druge stranke in celo člani vlade.

Pred rekonstrukcijo bolg. vlade

Sofija, 7. oktobra. AA. Povodom glasov, ki se trdovratno širijo v zadnjem času o rekonstrukciji bolgarske vlade, izve list »Pladne«, da je minister za notranje zadeve Mušanov, ki zastopa lahko obojelega predsednika vlade Malinova, sprejel davi bivšega finančnega ministra Molova ter se z njim razgovarjal cele tri ure. »Pladne« trdi, da želi zgovoristično frakcija demokratov, kateri pripada Molov, da se združi z demokratsko stranko, ki jo vodi Malinov.

Likvidnost švicarskih denarnih zavodov

Zeneva, 7. okt. AA. Švicarske telegrafске agencija objavlja stanje centralne emisijske banke dne 30. septembra 1931, iz katerega se razvidi prebitek 335 milijonov frankov v zlatu. Zlato pokrije bankovceve, ki so v obtoku, znaša 110%, kar dokazuje stabilnost zlatega standarda v Švici, ki je trdnjša kakor kdaj prej. Po drugi strani se iz te bilance centralne federalne banke vidi, da privatne švicarske banke vkljub potrebam, ki se stalno pojavljajo ob koncu tromesečja, ne samo niso občutile potrebe, da bi se obrnile na emisijsko banko, nego imajo celo pri emisijski banki na tekočem računu okoli 700 milijonov frankov. Likvidnost švicarskih denarnih zavodov torej stalno raste.

Kupovanje državnih papirjev na obroke

Belgrad, 7. okt. I. Poštna hranilnica hoče olajšati uradnikom, častnikom, duhovnikom in vpokojencem nakupovanje državnih papirjev. V to svrhu je odredila poseben način nakupovanja državnih papirjev na obroke. Vsak reflektant naj prijavi svoj pristop potom svojih pristojnih nadoblasti pri Poštni hranilnici, katera jim bo dovolila nakup državnih papirjev pod sledečimi pogoji: Reflektant plača takoj desetino zneska, ostalo pa odplačuje tekom enega leta, in sicer z obrestno mero 8 odstot. Prvi kupon državnih papirjev se bo izplačeval v Poštni hranilnici in se bo zapisal v dobro na račun še obstoječega dolga.

Dunajska vremenska napoved. Zapadni zrak bo prodril še bolj na vzhod. Hitro se bo pooblačilo. V mnogih krajih je pričakovati lahkih padavin. Zjutraj bo topleje. Podnevi pa bo hladneje kakor zadnje dni.

združenih držav Hoover sestaviti nacionalno vlado. Prav tako ima Hoover namen ustanoviti industrijski svet, kakršen je bil med vojno, in ki bi bil pod nadzorstvom države.

